

Abordări internaționale de combatere a inegalităților de gen în contextul multiplelor crize recente, cu efect de ameliorare a impactului asupra familiei

O. RUDIC

Elaborarea acestui articol reprezintă o expresie a eforturilor de a trece în revistă rezultatele cercetărilor teoretice și empirice referitoare la modul în care multiplele crize au afectat familiile și ce abordări internaționale de combatere a inegalităților de gen sunt de natură să contribuie la reziliența familiilor în fața dificultăților, recunoscând că pe măsură ce lumea se schimbă rapid, și familiile, și rolul femeilor și fetelor din acestea — se schimbă și că, în situații de criză, familiile se află sub o gamă nouă de presiuni. Recunoscând că familiile nu există în mod izolat și independent față de alți factori, instituții, fenomene — și că acestea nu pot servi drept amortizoare de șocuri, este de așteptat că atunci când economiile se prăbușesc sau când serviciile publice devin indisponibile, femeile sunt cele care își asumă munca suplimentară pentru a asigura bunăstarea familiilor.

Cuvinte-cheie: *egalitate de gen, reziliența familiilor, crize multiple, noile provocări globale, abordări internaționale, combaterea inegalităților de gen*

International approaches for addressing gender inequalities in the context of the multiple recent crises alleviating the impact on families

O. RUDIC

This article is an expression of efforts to review the theoretical and empirical research findings on how multiple crises affected families and what international approaches to addressing gender inequalities are likely to contribute to the resilience of families in the face of challenges, recognising that as the world changes rapidly, families — and the roles of women and girls in them — change too, and that in crisis situations families are under a new range of pressures. Recognising that families do not exist in isolation and independently of other factors, institutions, phenomena — and that they cannot serve as shock buffers, it is to be expected that when economies collapse or public services become unavailable, it is women who take on the extra work to ensure the well-being of their families.

Keywords: *gender equality, family resilience, multiple crises, new global challenges, international approaches, combating gender inequality*

Introducere

În urmă cu mai bine de 70 de ani, în Declarația Universală a Drepturilor Omului, familiile au fost recunoscute ca o unitate fundamentală a societății, care necesită protecție și asistență — „Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului”. Între familii, economii și state există o relație de simbioză, ceea ce presupune că fiecare dintre acestea are nevoie de celelalte două pentru a prospera și pentru a construi societăți stabile și prospere [1], [2]. Statele au o responsabilitate specială de a susține familiile, în virtutea obligațiilor care le revin în domeniul asigurării respectării drepturilor omului [3].

Atunci când au loc diverse situații de criză, femeile sunt cele care își asumă munca suplimentară pentru a asigura bunăstarea familiilor. Însă resursele femeilor nu sunt infinite și ele au nevoie sprijin [3]. Pe fundalul unor crize multiple, situațiile când acestea trec prin perioade foarte tensionate din cauza orelor extrem de multe de muncă prost plătită sau din cauza șomajului structural, a insecurității socio-economice, a infrastructurii slabe și deteriorate și din cauza demoralizării, pierderii speranței și a respectului de sine nu sunt prielnice vieții de familie [3].

Rezultatele obținute și discuții

În perioada contemporană lumea trece printr-o etapă de tranziție de la o societate industrială la una postindustrială, și este caracterizată prin tranziția de la o economie bazată pe producție la o economie bazată pe servicii [4], [5] și prin creșterea contactelor informaționale între țări. Femeile constituie majoritatea persoanelor angajate în sectorul serviciilor, mai ales al sănătății și în cel social [6]. Deci, pe de o parte, mai multe femei decât bărbați activează în aceste sectoare care sunt printre cele mai afectate de pandemie, iar pe lângă asta, femeile sunt și cele care duc povara muncii casnice în familie. Deși OMS a anunțat la 5 mai 2023 [7] că pandemia — una dintre cele mai semnificative provocări recente — a luat sfârșit, urmările acesteia — atât cele bune, cât și cele rele, atât provocările, cât și oportunitățile, atât pierderile, cât și lecțiile învățate — vor continua să fie în vizorul cercetătorilor [3].

În cadrul acestui articol, însă, atenția se îndreaptă spre ultimii ani, pe parcursul cărora s-au perindat, la nivel global, mai multe provocări cu consecințe la toate nivelurile, printre care pandemia de COVID19, invazia militară a Ucrainei de către Federația Rusă, care a tensionat relațiile

dintre cele mai mari puteri ale globului, a sporit nivelul de stres și care a avut ulterioare repercusiuni exprimate prin intensificarea migrației cetățenilor ucraineni și resortisanților din țări terțe spre alte țări și continente, mărirea inflației, criza energetică, fiecare servind ca sursă de stres atât pentru individ, cât și pentru familiile de toate mărimile și tipurile. Dar aceste provocări am putea spune că au fost oarecum acute, perindându-se pe fundalul unui alt grup de provocări globale, care, după cum susține Eriashvili et al. [4], se agravează și care țin de energie, mediu, alimentație și altele. Bunăoară, pe arena globală a devenit tot mai stringentă problema schimbărilor climatice, fiind recunoscute ramificațiile multiple ale acesteia: în ultimele trei decenii, schimbările climatice — considerate anterior o problemă ecologică limitată — s-au transformat într-una dintre cele mai importante probleme ale economiei globale și ale politicii internaționale [8]. Schimbările climatice nu sunt doar un risc natural, ci și catalizatorul a numeroase schimbări în diferite sfere ale economiei globale, sunt strâns legate de sărăcie și foamete, stresul hidric, calamitățile naturale, migrația și inegalitatea de gen [8]. Tot mai multe întrebări apar în privința inteligenței artificiale și dacă emergența acesteia este un avantaj sau o problemă care s-ar putea manifesta asupra omenirii în moduri încă neexplorate în totalitate de cercetători [9], [10], [11].

O altă problemă stringentă în relația om-societate și relevantă pentru subiectul rezilienței familiilor, subliniată de Eriashvili et al. [4], este cea a demografiei, care constă atât în scăderea bruscă a natalității, cât și în creșterea bruscă a mortalității, îmbătrânirea populației devenind una dintre cele mai importante tendințe demografice globale care modelează astăzi sistemele familiale [3]. Consecințele problemelor demografice sunt grave și se manifestă deja în prezent în forma crizei alimentare, a șomajului, a războaielor civile și a migrației refugiaților, precum și a instabilității sociale [4].

O provocare pentru familii, în contextul multiplelor crize, care pun la grea încercare reziliența lor, este sărăcia, care la nivel mondial a crescut în anul 2020 — an în care a fost anunțat debutul pandemiei — pentru prima dată în peste două decenii, 97 de milioane de persoane ajungând în sărăcie extremă în urma pandemiei [12]. În anul 2022, efectele persistente ale pandemiei, în acest sens, și redresarea lentă în multe țări au fost exacerbate de creșterea inflației și de efectele atacului armat asupra Ucrainei, ceea ce se așteaptă să ducă la o creștere a numărului de persoane care trăiesc în sărăcie extremă cu 75-95 de milioane [12]. Iar în Repu-

blica Moldova, conform unui studiu recent al PNUD [13] cu privire la impactul potențial al creșterii prețurilor la alimente și energie asupra sărăciei și vulnerabilității — ponderea populației care trăiește în sărăcie ar putea ajunge între 21% și 32%, în funcție de nivelul inflației, depășind nivelurile de sărăcie înregistrate în 2020, la începutul pandemiei (14% din populație). În acest sens, având în vedere și titlul acestui articol este important de subliniat că egalitatea de gen este o precondiție pentru reducerea sărăciei [14] și dezvoltarea durabilă [14], [15], [16], și — așadar pentru ameliorarea situației familiilor — care se explică prin faptul că femeile se pot bucura de la fel de multe oportunități ca și bărbații de a face studii, de a munci sau de a deține proprietăți.

Factorii semnificativi de reziliență familială sunt adaptabilitatea, coeziunea familială, o bună comunicare și un management financiar adecvat [17], [18]. Flexibilitatea, care se referă la a acorda atenție schimbării situației și la a modifica strategia de acțiune pentru a se adapta la schimbare, este importantă pentru a menține reziliența familiei [18]. Asistența socială, părinți pozitivi și strategiile de bună adaptare au un impact pozitiv asupra rezilienței în timpul crizelor, cum ar fi, bunăoară, criza pandemică. Funcțiile familiei sunt legate de bunăstarea în timpul unei situații grave, cum ar fi cele provocate de calamități sau antropogene [19].

Măsura în care femeile dețin controlul asupra veniturilor și bunurilor are o influență semnificativă asupra poziției lor în cadrul familiei și asupra stării de bine a persoanelor aflate în grija lor, în special a copiilor [20]. Faptul de a avea un venit propriu consolidează puterea de negociere a femeii în cadrul familiilor [3]. De cele mai multe ori, în sânul familiei individul este îngrijit, susținut, încurajat, întreținut. Iar în cadrul familiei, femeile sunt cele care fac cea mai mare parte din munca de îngrijire [3]. Nașterea copiilor este unul dintre pilonii fundamentali ai vieții de familie, iar cea mai mare parte a îngrijirii este asigurată de femei [3]. Căsătoria și creșterea copiilor au un impact vizibil, diferențiat în funcție de sex, asupra participării pe piața muncii [3]. La nivel global, mariajul pare să scadă participarea femeilor la forța de muncă, în timp ce are un efect opus în cazul bărbaților [3]. Se consideră adesea că femeile efectuează muncă neplătită de îngrijire și muncă casnică în schimbul asigurării economice datorită cărora ar putea fi sporită puterea de negociere și de decizie a femeilor.

Iar impactul pandemiei de COVID-19, a fost că aceasta a sporit și mai mult volumul muncii de îngrijire realizat de femei și familii [21]

existând probabilitatea ca impactul negativ asupra femeilor și familiilor să dureze ani de zile în lipsa unor intervenții intenționate. Multe familii s-au găsit nevoite să își crească și să își educe copiii fără sprijin instituțional, ceea ce a avut drept rezultat reducerea orelor de muncă remunerate — în acele situații când femeile și-ar fi putut continua activitatea profesională la distanță din cauza măsurilor restrictive — și creșterea nivelului de stres. Deoarece îngrijirea instituțională și comunitară a copiilor nu a fost accesibilă pentru multe familii în timpul perioadei de izolare la domiciliu, îngrijirea neplătită a copiilor a căzut mai mult în sarcina femeilor, ceea ce a limitat capacitatea lor de a lucra.

Unul din mesajele principale ale unui raport publicat de UN Women este că familiile sunt spații contradictorii pentru femei. Ele sunt un loc al iubirii, al grijii și al solidarității, dar și mediul în care femeile sunt cel mai expuse la violență și discriminare [3]. Totodată, este curioasă situația descrisă de Beland et al. [22] care contribuie la literatura de specialitate din ce în ce mai abundentă în acest domeniu, dezvăluind faptul că pandemia se manifestă prin violență în familie și stres familial sporit din cauza agravării grijilor financiare, mai degrabă decât prin situația de muncă sau statutul de angajat. La fel ca Aizer [23], Beland et al. [22] susțin că incidente de violență în familie sunt mai puține într-un cuplu atunci când rezultatele relative ale femeilor pe piața muncii (salariu sau ocuparea în câmpul muncii) cresc.

Se poate afirma că problemele legate de ocuparea forței de muncă afectează puterea de negociere și de luare a deciziilor a femeilor, cu o probabilitate mai mare de apariție a problemelor legate de violența în familie, VBG fiind una dintre dimensiunile care împiedică progresul egalității de gen. Pentru ca femeile să poată fi angajate, beneficiile angajării trebuie să prevaleze asupra beneficiilor muncii neplătite, adică să existe servicii instituționale pentru membrii familiei dependenți (copii, vârstnici etc.) la prețuri accesibile.

Economia îngrijirii se bazează preponderent pe femei, iar relația dintre dependența economică și violența în familie este bine cunoscută [23], [24], [25].

Pandemia și pierderea locurilor de muncă poate duce la șocuri emoționale negative și contribui la majorarea probabilității de violență în familie [22]. Viswanath și Bock Mullins [26] relatează că incidența violenței în familie este în creștere în timpul crizelor sociale, după calamități naturale și crize financiare. Iar inegalitatea de gen se agravează în vremuri de criză sau în fața unor șocuri majore.

Arenas-Arroyo E., Fernandez-Kranz D. și Nollenberger N. [27] avertizează că odată cu izbucnirea pandemiei, devenind necesare politici de izolare la domiciliu și de distanțare socială, avertismentele privind impactul lockdownului și al consecințelor economice ale acestora asupra violenței în familie au crescut. Cercetătorii vorbesc despre efectul coexistenței forțate și al stresului economic asupra violenței din partea partenerului intim [27].

Inegalitatea de gen duce la violență în familie în trei moduri principale: prin norme sociale privind drepturile și dominația bărbaților față de supunerea și supunerea așteptată din partea femeilor; insecuritatea economică a femeilor în familie; și așteptările ca femeile să păstreze armonia în familie [3]. Violența împotriva femeilor în familie este acum recunoscută pe scară largă ca fiind o încălcare a drepturilor omului, o manifestare sistemică a inegalității de gen și o problemă de sănătate publică, mai degrabă decât o „chestiune privată” sau o patologie individuală [3].

Constatarea cercetătorilor canadieni Louis-Philippe Béland, Abel Brodeur, Joanne Haddad, Derek Mikola [22], care au studiat impactul pandemiei asupra violenței în familie și a stresului familial, sunt importante pentru înțelegerea mai bună a situației și elaborarea unor măsuri de acțiune. De exemplu, aceștia au constatat că nu există nicio dovadă că situația ocupării în câmpul muncii și modalitățile de muncă ar cauza nivelurile mai ridicate de stres familial și de violență în familie ca urmare a izolării la domiciliu, ceea ce sugerează că munca la distanță, pe scară largă, nu duce la violență în familie. Prin contrast, însă, cercetătorii conchid că incapacitatea de a-și îndeplini obligațiile financiare și de a menține legăturile sociale sporesc semnificativ stresul familial și incidența violenței în familie. Importantă este și constatarea acestora, bazată pe dovezi vorbitoare, că primirea de ajutor financiar nu atenuează impactul preocupărilor financiare asupra violenței în familie și a stresului familial. Preocupările de ordin financiar continuă să existe în absența unui venit cert și stabil, în pofida ajutorului financiar. Astfel, ajutorul financiar trebuie să fie însoțit de un sprijin social semnificativ pentru a influența în mod pozitiv poziția femeilor în cadrul gospodăriilor lor [3].

Reziliența familiilor poate fi consolidată printr-o mai bună egalitate de gen. Egalitatea de gen e benefică democrației, iar democrația – egalității de gen [28], [29], [30]. Blanton et al. [31] relatează că liderii aleși în mod democratic au mai multe șanse de a pune în aplicare legile existente privind drepturile femeilor și de a preveni discriminarea sistematică ba-

zată pe gen, deoarece sunt mai responsabili în fața cetățenilor, sunt preocupați de posibilitatea de a-și pierde funcția în urma alegerilor și sunt constrânși de sisteme de control și echilibru menite să prevină concentrarea puterii într-un singur loc. De pildă, Blanton et al. [31] au obținut argumente semnificative și coerente pentru ipotezele lor, conform cărora atât apariția crizelor financiare, cât și numărul total de crize cu care se confruntă un stat, duc la diminuarea numărului de femei deputate. Este îndubitabil, așadar, că crizele limitează atât „oferta”, cât și „cererea” de femei candidate și, prin urmare, subminează capacitatea femeilor de a juca un rol activ în politică [31].

Cercetările arată că organizațiile puternice pentru femei și participarea femeilor contribuie la democrații mai puternice și la o pace mai durabilă după un conflict [32], [33]. De părere că femeile trebuie să se bucure de o reprezentativitate mai mare în luare deciziilor de recuperare și restabilire după impactul pandemiei este și Evans [34] care menționează că atunci când femeile au mai puțină putere de decizie decât bărbații, fie în familie, fie în cadrul autorităților publice, atunci este mai puțin probabil ca nevoile femeilor în timpul unei epidemii să fie satisfăcute.

În întreaga lume, o proporție mai mare de femei în organul legislativ este asociată cu cheltuieli publice mai mari pentru politici favorabile familiei, cum ar fi cele referitoare la îngrijirea copiilor, învățământul preșcolar și concediile pe motiv de familie, precum și cu cheltuieli mai mici pentru apărare și un angajament militar mai redus. Creșterea capacității de câștig a femeilor și a rolurilor de susținătoare a familiei nu a fost însoțită de o creștere proporțională a contribuțiilor bărbaților la munca de îngrijire neremunerată [3].

În plan internațional, trăim astăzi într-o lume în care statele-națiune nu numai că sunt interconectate și interdependente, dar în care actorii nestatali au devenit, de asemenea, actori importanți [35]. Statele și organizațiile internaționale sunt încă adesea principalii actori de pe scena internațională, dar acestea colaborează din ce în ce mai mult cu alte entități, inclusiv organizații neguvernamentale (ONG-uri), parteneriate publice-privat, în cadrul unor acorduri între mai multe părți interesate, rețele transnaționale, organizații private, corporații și fundații [36]. Astfel că deși statele și organizațiile internaționale obișnuiau să fie cele mai importante, iar uneori chiar unicele participante pe arena internațională, acestea conduc, din ce în ce mai des, alături de și împreună cu alte entități.

În calitate de platforme pentru un dialog continuu, organizațiile internaționale facilitează dezvoltarea unui limbaj comun și comparabilita-

tea abordărilor și practicilor [37]. Organizațiile internaționale oferă cadrul instituțional și competențele tehnice pentru a ajuta țările să elaboreze instrumente și standarde juridice și politice internaționale, să își alinieze abordările de reglementare și să consolideze capacitățile în țările cu o cultură de reglementare mai puțin dezvoltată [37].

În ceea ce privește subiectul abordărilor internaționale, pentru început — merită remarcat că dreptul internațional privind drepturile omului interzice discriminarea pe orice motiv. Realizarea drepturilor omului depinde, de asemenea, în mod critic de un stat puternic, de responsabilitatea colectivă și de cooperarea internațională [3]. Sub egida organizațiilor în calitate de actori internaționali, numeroși reprezentanți ai statelor lumii și-au unit eforturile pentru a sprijini crearea de oportunități pentru îmbunătățirea vieții oamenilor.

Subiectul acestui articol își găsește parțial reflecție în Obiectivul de Dezvoltare Durabilă dedicat sarcinilor de îngrijire și egalității de gen, și anume ODD 5, ținta 5.4: recunoașterea și punerea în valoare a muncii de îngrijire și a muncii casnice neremunerate prin oferirea de servicii publice, infrastructură și politici de protecție socială, precum și prin promovarea asumării în comun a responsabilităților în cadrul gospodăriei și al familiei, în funcție de specificul național.”

Abordările internaționale constau în ansamblul de instrumente și mecanisme de cooperare internațională între membrii arenei internaționale în diferitele lor forme. Acestea reprezintă totalitatea acțiunilor întreprinse pentru a remedia situația în anumite sfere ale vieții umane și pentru a eradica fenomene prejudicioase pentru om, care atentează la drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Cooperarea este definită aici ca o situație în care părțile sunt de acord să acționeze împreună pentru a produce noi beneficii pentru fiecare dintre participanți, care nu ar fi fost disponibile prin acțiuni unilaterale, cu anumite costuri [38]. Cooperarea internațională poate lua mai multe forme, unele dintre acestea fiind forme de cooperare puternic instituționalizate, iar altele nu [38].

Una dintre organizațiile-cheie preocupate de asigurarea egalității de gen prin prisma drepturilor omului este Organizația Națiunilor Unite. La subiectul acestui articol, este necesar de subliniat că drepturile femeilor în cadrul căsniciei au fost incluse în unele dintre primele convenții privind drepturile omului convenite în cadrul Organizației Națiunilor Unite și au fost dezvoltate și consolidate continuu de atunci, cum ar fi Declarația Universală a Drepturilor Omului.

Într-un raport al UN Women — agenția Organizației Națiunilor Unite (ONU) dedicată promovării egalității de gen și abilitării femeilor — se arată că calea către familii reziliente și egalitate de gen constă din politici favorabile familiei, piatra de temelie al cărora constă din drepturile femeilor ca drepturi ale omului [3]. Conform dovezilor obținute în urma unei analize a costurilor asociate finanțării unor pachete de politici favorabile familiei care promovează respectul față de drepturile femeilor, aceasta este, de fapt, accesibilă pentru majoritatea țărilor din punctul de vedere al proporției din produsul intern brut (PIB) pe care ar trebui să o aloce. Pentru a putea finanța asemenea investiții, este nevoie să se mobilizeze mijloace suficiente din diverse surse, atât interne, cât și internaționale, și să se facă acest lucru într-un mod care să țină seama de gen [3].

Unul din mesajele principale comunicate în raportul UN Women este că sistemele de protecție socială sensibile la dimensiunea de gen, inclusiv pensiile și prestațiile familiale universale, reprezintă cea mai bună modalitate de a asigura că toate femeile sunt incluse și pot beneficia [3].

Alte abordări internaționale, relevante pentru egalitatea de gen și viața familială, exprimate prin convenții sunt cele dedicate drepturilor migranților și ale refugiaților, care sunt protejate de instrumentele fundamentale ale Organizației Națiunilor Unite privind drepturile omului, inclusiv Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția privind statutul refugiaților, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale. Pe parcursul ultimilor 70 de ani, drepturi protejate prin aceste instrumente au fost tot mai detaliate pentru a include aspecte relevante pentru egalitatea de gen și viața de familie [3].

Dacă privim reziliența familiei prin prisma realizării egalității de gen, printre organizațiile principale de promovare a drepturilor femeilor sunt ONU, și anume UN Women, UNFPA, Comisia pentru statutul femeii (CSW) — care este principalul organism interguvernamental global dedicat exclusiv promovării egalității de gen și abilitării femeilor. În fiecare an, Comisia este gazda unei sesiuni cu durata de două săptămâni, la care se prezintă reprezentanți ai statelor ale ONU, ai organizațiilor societății civile și ai entităților ONU la sediul ONU din New York, pentru a discuta progrese și lacune în domeniul egalității de gen în lume. Pe parcursul anilor ONU a aprobat multiple convenții, evaluări, declarații pentru promovarea drepturilor femeilor — Declarația ONU privind eliminarea violenței împotriva femeilor, care a fost adoptată de Adunarea Gene-

rală a Națiunilor Unite în 1993 și care se referă la violența fizică, sexuală și psihologică, precum și la violența atât acasă, cât și în alte părți ale societății, revizuirea și evaluarea la zece ani a implementării Declarației și a Platformei de acțiune de la Beijing, Agenda pentru Dezvoltare 2030 și multe alte instrumente.

Cetățenii UE au la dispoziție numeroase modalități de combatere a inegalității de gen. Identificarea problemei este primul pas în acest proces, Eurostat prezentând informații despre UE în ansamblu, precum și despre statele sale membre.

Odată adunate informațiile, organisme precum Institutul European pentru Egalitatea de Gen pot începe să pledeze pentru egalitatea de șanse între bărbați și femei prin crearea unor politici mai bune în acest sens. Acesta publică un indice al egalității de gen care măsoară conceptul complex de egalitate de gen și ajută la monitorizarea progreselor înregistrate în UE în materie de egalitate de gen de-a lungul timpului. Indicele egalității de gen este un instrument puternic care măsoară progresele înregistrate în materie de egalitate de gen în UE.

De asemenea, UE colaborează îndeaproape cu organismele naționale pentru egalitatea de gen și cu organizațiile societății civile, precum European Women’s Lobby — cea mai mare organizație umbrelă a asociațiilor de femei din Uniunea Europeană, care acționează pentru a promova drepturile femeilor ca drepturi ale omului și egalitatea de șanse. UE se ghidează în prezent de Strategia UE privind egalitatea de gen 2020-2025.

Un instrument cuprinzător la nivel mondial a fost COVID-19 Global Gender Response Tracker — utilizat pentru a monitoriza măsura în care guvernele au inclus femeile în intervențiile lor la pandemia de COVID-19. Instrumentul de monitorizare Global Gender Response Tracker, elaborat și completat de PNUD/UN Women, în parteneriat cu Gender Inequality Research Lab (GIRL) de la Universitatea din Pittsburgh și cu sprijinul de cercetare al UN Online Volunteers, a permis crearea unui set de date unic care monitorizează participarea și liderismul femeilor în cadrul grupurilor de lucru COVID-19.

Concluzii

Familia reprezintă o unitate fundamentală a societății care necesită protecție și asistență și față de care statele au o responsabilitate specială de a le susține, în virtutea obligațiilor care le revin în domeniul asigură-

rii respectării drepturilor omului. În prezent, familiile se află în fața multor provocări care afectează viața de familie.

Pe parcursul ultimilor ani, s-au perindat, la nivel global, mai multe provocări cu consecințe la toate nivelurile, printre care pandemia de COVID-19, invazia militară a Ucrainei de către Federația Rusă, care a tensionat relațiile dintre cele mai mari puteri ale globului, a sporit nivelul de stres și care a avut ulterioare repercusiuni exprimate prin intensificarea migrației, mărirea inflației, criza energetică, fiecare servind ca sursă de stres atât pentru individ, cât și pentru familiile de toate mărimile și tipurile. Dar aceste provocări s-au perindat pe fundalul unui alt grup de provocări globale și care țin de energie, mediu, securitate alimentară, schimbări climatice — care devine tot mai stringentă, problema îmbătrânirii populației. O provocare pentru familii, în contextul multiplelor crize, care pun la grea încercare reziliența lor, este sărăcia. Egalitatea de gen este o precondiție pentru reducerea sărăciei și dezvoltarea durabilă, și — așadar pentru ameliorarea situației familiilor — care se explică prin faptul că femeile se pot bucura de la fel de multe oportunități ca și bărbații de a face studii, de a munci sau de a deține proprietăți. Măsura în care femeile dețin controlul asupra veniturilor și bunurilor are o influență semnificativă asupra poziției lor în cadrul familiei și asupra stării de bine a persoanelor aflate în grija lor, în special a copiilor. Iar impactul pandemiei, bunăoară, a fost că aceasta a sporit și mai mult volumul muncii de îngrijire realizat de femei și familiii existând probabilitatea ca impactul negativ asupra femeilor și familiilor să dureze ani de zile în lipsa unor intervenții intenționate.

Pandemia s-a manifestat și prin violență în familie și stres familial sporit din cauza agravării grijilor financiare, mai degrabă decât prin situația de muncă sau statutul de angajat. Iar cercetătorii susțin că incidentele de violență în familie sunt mai puține într-un cuplu atunci când rezultatele relative ale femeilor pe piața muncii (salariu sau ocuparea în câmpul muncii) cresc. Astfel, se poate afirma că problemele legate de ocuparea forței de muncă afectează puterea de negociere și de luare a deciziilor a femeilor, cu o probabilitate mai mare de apariție a problemelor legate de violența în familie, VBG fiind una dintre dimensiunile care împiedică progresul egalității de gen. Incapacitatea de a-și îndeplini obligațiile financiare și de a menține legăturile sociale sporesc semnificativ stresul familial și incidența violenței în familie. Importantă este și constatarea acestora, bazată pe dovezi vorbitoare, că primirea de ajutor financiar nu

atenuează impactul preocupărilor financiare asupra violenței în familie și a stresului familial. Dar pentru ca femeile să poată fi angajate, beneficiile angajării trebuie să prevaleze asupra beneficiilor muncii neplătite, adică să existe servicii instituționale pentru membrii familiei dependenți la prețuri accesibile, recunoscând totodată că economia îngrijirii se bazează preponderent pe femei.

În vremuri de criză sau în fața unor șocuri majore inegalitatea de gen se agravează, însă egalitatea de gen este o precondiție pentru reducerea sărăciei și dezvoltarea durabilă, și — așadar pentru ameliorarea situației familiilor.

În ajutorul statelor care întâmpină dificultăți de diferite tipuri și nu reușesc să facă față obligațiilor față de angajamentele asumate în sensul asigurării respectării drepturilor omului, vin actorii internaționali și instrumentele și mecanismele internaționale într-o diversitate de forme — convenții, acorduri, declarații, evaluări, strategii, angajamente. În calitate de platforme pentru un dialog continuu, organizațiile internaționale facilitează dezvoltarea unui limbaj comun și comparabilitatea abordărilor și practicilor. Organizațiile internaționale oferă cadrul instituțional și competențele tehnice.

Reziliența familiilor poate fi consolidată printr-o mai bună egalitate de gen. Liderii aleși în mod democratic au mai multe șanse de a pune în aplicare legile existente privind drepturile femeilor și de a preveni discriminarea sistematică bazată pe gen. Cercetările arată că organizațiile puternice pentru femei și participarea femeilor contribuie la democrații mai puternice și la o pace mai durabilă după un conflict. O proporție mai mare de femei în organul legislativ este asociată cu cheltuieli publice mai mari pentru politici favorabile familiei, cum ar fi cele referitoare la îngrijirea copiilor, învățământul preșcolar și concediile pe motiv de familie

Finalmente, calea către familii rezistente și egalitate de gen constă din politici favorabile familiei, piatra de temelie al cărora constă din drepturile femeilor ca drepturi ale omului.

References

1. G. W. Creed, „Family values and domestic economies.,” *Annual Review of Anthropology*, nr. 29(1), pp. 329—355, 2000.
2. T. Friedline, Z. Chen și S. P. Morrow, „Families’ financial stress & well-being: The importance of the economy and economic environments,” *Journal of Family and Economic Issues*, nr. 42, pp. 34—51, 2021.
3. UN Women, „Progress of the World’s Women 2019–2020: Families in a Changing World,” AGS Custom Graphics, New York, 2019.

Abordări internaționale de combatere a inegalităților de gen în contextul multiplelor crize recente, cu efect de ameliorare a impactului asupra familiei

4. Н. Эриашвили, Ю. Иванова și Т. Радченко, „Глобальные проблемы человечества и пути их решения,” *Вестник Московского университета МВД России*, nr. 1, 2021.
5. P. Pierson, „Post-industrial pressures on the mature welfare states,” *The new politics of the welfare state*, nr. 1, pp. 80—105, 2001.
6. Consiliul Economic și Social (ECOSOC) al Organizației Națiunilor Unite, „Women’s economic empowerment in the changing world of work,” 2017.
7. T. A. Ghebreyesus, „WHO Director-General’s opening remarks at the media briefing — 5 May 2023,” 2023. [Interactiv]. Available: <https://www.who.int/news-room/speeches/item/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing---5-may-2023>.
8. L. Grigoryev și A. (. Pabst, *Global Governance in Transformation: Challenges for International Cooperation*, Springer, 2019.
9. W. Lawless și D. Sofge, *Evaluations: autonomy and artificial intelligence: a threat or savior?*, Springer International Publishing, 2017.
10. J. Johnson, „Artificial intelligence: A threat to strategic stability,” *Strategic studies quarterly*, vol. 14, nr. 1, pp. 16—39, 2020.
11. R. Luscombe, „Google engineer put on leave after saying AI chatbot has become sentient,” *The Guardian*, 2022.
12. D. Mahler, Y. N. al., C. Lakner și e. al., „Updated estimates of the impact of COVID-19 on global poverty: turning the corner on the pandemic in 2021?,” 2021.
13. Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, „Moldova: Potential Impacts Of Increased Food And Energy Prices on Poverty And Vulnerability,” 2022.
14. A. Morrison, D. Raju și N. Sinha, „Gender equality, poverty and economic growth,” *Policy Research Working Paper Series 4349*, 2007.
15. M. Awumbila, „Gender equality and poverty in Ghana: implications for poverty reduction strategies,” *GeoJournal*, vol. 67, nr. 2, pp. 149—161, 2006.
16. L. Patel, „Gender: Toward gender equality and poverty reduction,” *Handbook of social policy and development*, pp. 71-88, 2019.
17. M. Gayatri și D. Irawaty, „Family resilience during COVID-19 pandemic: A literature review,” *The Family Journal*, vol. 30, nr. 2, pp. 132-138, 2022.
18. S. Chen și G. Bonanno, „Psychological adjustment during the global outbreak of COVID-19: A resilience perspective,” *Psychol Trauma*, vol. 12, nr. S1, pp. S51—S54, 2020.
19. A. Masten și F. Motti-Stefanidi, „Multisystem resilience for children and youth in disaster: Reflections in the context of COVID-19,” *Adversity and Resilience Science*, nr. 1, pp. 95—106, 2020.
20. N. Kabeer, „Women, wages and intra household power relations in urban Bangladesh,” *Development and change*, vol. 28, nr. 2, pp. 261—302, 1997.
21. K. Power, „The COVID-19 pandemic has increased the care burden of women and families,” *Sustainability: Science, Practice and Policy*, vol. 16, nr. 1, pp. 67—63, 2020.
22. L. Beland, A. Brodeur și J. e. a. Haddad, „COVID-19, Family Stress and Domestic Violence: Remote Work, Isolation and Bargaining Power,” *IZA Institute of Labor Economics*, vol. Discussion Paper 13332, 2020.
23. A. Aizer, „The gender wage gap and domestic violence,” *The American Economic*

Conferința științifico-practică
„PERSPECTIVELE DE REZILIENȚĂ A FAMILIEI ÎN CONTEXTUL MULTIPLELOR CRIZE”
11 mai 2023, Chișinău, Republica Moldova

- Review, vol. 100, nr. 4, pp. 1847—1859, 2010.
24. D. Conner, „Financial freedom: Women, money, and domestic abuse,” *William & Mary Journal of Women and the Law*, vol. 20, nr. 2, p. 60, 2014.
  25. A. Farmer și J. Tiefenthaler, „An economic analysis of domestic violence,” *Review of Social Economy*, vol. 55, nr. 3, pp. 337—358, 1997.
  26. S. Viswanath și L. Bock Mullins, „Gender responsive budgeting and the COVID-19 pandemic response: a feminist standpoint,” *Administrative Theory & Praxis*, vol. 43, nr. 2, pp. 230—244, 2021.
  27. E. Arenas-Arroyo, D. Fernandez-Kranz și N. Nollenberger, „Intimate partner violence under forced cohabitation and economic stress: Evidence from the COVID-19 pandemic,” *Journal of Public Economics*, vol. 194, nr. C, 2021.
  28. R. Inglehart, P. Norris și C. Welzel, „Gender equality and democracy,” *Human values and social change*, pp. 91—115, 2003.
  29. T. Andersen, „Does democracy cause gender equality?,” *Journal of Institutional Economics*, vol. 19, nr. 2, pp. 210—228, 2023.
  30. C. Beer, „Democracy and Gender Equality,” *Studies in Comparative International Development*, vol. 44, pp. 212—227, 2009.
  31. R. Blanton, S. Blanton și D. Peksen, „The gendered consequences of financial crises: A cross-national analysis,” *Politics & Gender*, vol. 15, nr. 4, pp. 941—970, 2019.
  32. M. C. Kittilson, „Women, parties and platforms in post-industrial democracies,” *Party politics*, vol. 17, nr. 1, pp. 66—92.
  33. S. Staab, C. Tabbush și L. Turquet, „Op-ed: Always on the frontline in every crisis,” 2023.
  34. D. Evans, „How Will COVID-19 Affect Women and Girls in Low- and Middle-Income Countries?,” 2020.
  35. J. Kaufman, *Introduction to International Relations: Theory and Practice*, Rowman & Littlefield Publishers, 2022.
  36. M. Barnett, J. Pevehouse și K. C. Raustiala, *Global Governance in a World of Change*, Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
  37. J. Stein, A. Uhrhammer și K. Lancaster, „International Regulatory Co-Operation : The Role of International Organisations in Fostering Better Rules of Globalisation,” OECD Publishing, Paris, 2016.
  38. I. Zartman și S. C. Touval, *International Cooperation: The Extents and Limits of Multilateralism*, Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Date despre autor

Olga RUDIC (*Republica Moldova*). Doctorandă, Școala Doctorală Științe Sociale, Departamentul Psihologie, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: olgarudic@gmail.com

ORCID: 0000-0002-6906-1050